

Overweging 9 oktober 2016

de vreemdeling

Lezingen: Ruth 1, 1-19a; 2Timoteus 2, 8-15; Lucas 17, 11-19.

In alle gevallen en alle samenlevingen is het lot van de paria betreuenswaardig. De outcast heeft geen aanzien en wordt door niemand aangezien. We leven er langsheen. Zij tellen niet mee en maken geen deel uit van de reguliere samenleving. Het doet zich voor onder vele gedaanten. Het kunnen onaanraakbaren zijn, leden van de laagste kaste, in India. Het kunnen homo's zijn in een Afrikaans land; verslaafde daklozen of vervolgd christenen. Ze hebben één ding gemeen: ze horen er niet echt bij en krijgen geen kansen.

In het Lucasverhaal zijn het melaatsen. Zij worden weliswaar niet als mens veroordeeld, -of misschien ook wèl, wanneer hun ziekte religieus wordt geduid als gevolg van zonde-, maar zij worden wel als persoon uit de maatschappij geweerd. Zij leven aan de rand en hebben geen contact met de reguliere samenleving. Zij zijn verplicht afstand te houden en aan voorbijgangers hun aanwezigheid kenbaar te maken, zodat deze met een boog om hen heen kan. Zij worden niet aangeraakt, niet geknuffeld, niet omarmd.

Maatschappelijke uitsluiting is als een sluipende ziekte die je langzaam berooft van je eigenwaarde, je vreugde, je relatiemogelijkheden, je ondernemingslust, een ziekte die je inwendig uitholt en uiterlijk brandmerkt.

Deze mensen roepen Jezus aan. Hij wendt zich niet af. Hij gaat niet in op de oorzaak van hun situatie. Hij veroordeelt niet. Hij hoort alleen hun roep om erbarmen die tegelijk een erkenning is van hetgeen God in Hem tot stand kan brengen. Hij kan redden en herstellen.

Het zijn dezelfde mensen die ons aanroepen in hun isolement en in hun nood. Wanneer zij tenminste nog roepen.

Het is opmerkelijk dat Jezus in dit geval geen machtswoord of een genezingsformule uitspreekt. Hij zegt: "gaat heen en laat u aan de priesters zien". Dit gaat terug op een voorschrift uit Leviticus waardoor ieder bij wie het vermoeden van huidvraat bestaat zich aan de priester moet laten zien. Deze bepaalt of iemand rein, dus genezen, is. Zolang iemand onrein is aan huidvraat moet deze buiten de gemeenschap verblijven en bij nadering van een voorbijganger 'onrein, onrein' roepen. Op het woord van Jezus gaan de melaatsen zich vol vertrouwen aan de priester laten zien. Slechts één komt terug om te danken, een Samaritaan, een vreemdeling voor Israel. En dat is dan ook de boodschap: dat bij de vreemdeling vaak een groter respect en een groter geloof gevonden wordt dan in Israel voor wie het verbond met God zo vanzelfsprekend is, dat men er nauwelijks dankbaar voor is. De vreemdeling heeft hier, zoals ook wel in andere evangelieteksten, een voorbeeldfunctie.

In de eerste lezing horen we ook iets over een vreemdeling, twee vreemdelingen eigenlijk. Het is uit het boekje Ruth. Het telt maar vier hoofdstukken, dus het is gemakkelijk eens een keer in zijn geheel te lezen. Het gaat, zou je kunnen zeggen, over hoe de vreemde eigen wordt. Noömi is als vreemdeling met haar man Elimelech (d.i. mijn God is koning) in Moab gekomen wegens een hongersnood in Juda. Haar man sterft; haar zoons, die met Moabitische vrouwen getrouwd zijn, sterven kinderloos. Noömi wil terug naar Juda, naar Bethlehem in de velden van Efrata, waar zij vandaan

komt. Intussen heeft zij een innige relatie opgebouwd met haar schoondochters. Als oorspronkelijk vreemdelinge is zij geheel ingeburgerd. Thuisgekomen zal zij zich bij haar familie moeten voegen en afhankelijk zijn van hun goedgunstigheid. Zij wil dan ook haar schoondochters terug laten gaan naar hun familie, zodat zij nog toekomstkansen hebben. Maar Ruth wil haar niet alleen laten en trekt met haar mee om op haar beurt als vreemdeling in Israel te gaan leven. Een waagstuk waarbij zij haar lot en leven geheel met dat van Noömi verbindt. Aangekomen in Bethlehem voorziet zij in voedsel voor Noömi en zichzelf door de akkers van Boaz, een verwant van Noömi, na te lezen. Volgens een ander gebod is immers de nalezing van een akker voor de arme en de vreemdeling. Boaz begunstigt Ruth en neemt haar uiteindelijk tot vrouw. De vreemdelinge wordt volksgenote door haar trouw. Zij krijgt een zoon, Obed, de vader van Isaï, de vader van David, de voorvader van Jezus. De vreemdelinge als voormoeder van de Messias. Zo kan het gaan.

Het wederzijds respect, de liefde en verbondenheid van deze twee vrouwen, -kansloos, kinderloos en verweduwd-, die ten opzichte van elkaar naar de hoogste standaard van gerechtigheid handelen, spelen een directe rol in de voortgang van de messiaanse belofte. Het is dit soort handelen dat gericht staat op de komst van de Messias. Daar kunnen we een voorbeeld aan nemen. Waar we vanuit liefde en respect ons leven en lot aan elkaar verbinden, daar gloort de Messias.

Natuurlijk gaan de lezingen over geloof en vertrouwen. Met name het geloof van de melaatsen in het woord van Jezus is heel sterk. De Samaritaan herkent, nog beter dan de volksgenoten in Jezus de Beloofde. Zo ziet ook Boaz in Ruth wellicht meer dan zijn plicht, die hij overigens met liefde vervult. Maar door dat alles heen zie ik nog een ander patroon.

Ik kan niet anders concluderen dan dat er heil verborgen is in de outcast en de vreemdeling. Niet dat de verschoppeling en de vreemdeling op zich de Messias vertegenwoordigen, maar door het appel dat zij doen, en de wijze waarop we daarmee omgaan, ontstaat er iets dat zou kunnen lijken op de komst van de Messias, het koninkrijk Gods.

Onze houding bepaalt of in ons antwoord het Godsrijk zich openbaart of niet. Of we de heilsgeschiedenis vooruit helpen of de messiaans klok terug zetten.

Dat is een enorme verantwoordelijkheid; dat het Godsrijk afhangt van ons antwoord. Het gemakkelijkste is natuurlijk om overal aan voorbij te lopen. Dan laten we de situatie voor wat het is en gebeurt er niets. Er kan immers niet verwacht worden dat we het leed van de hele wereld, zelfs niet van onze kleine wereld dichtbij huis, op ons nemen. Maar we kunnen wel antwoord geven. Ons tonen als mens jegens een medemens. Dat is namelijk al heel wat. De ander erkennen in zijn of haar mens-zijn. Misschien groeit in dat contact de ander wel van vreemdeling tot volksgenoot en misschien wel tot verwant, tot broeder of zuster, geliefde.

Wij hebben nooit op straat geleefd en zijn nooit vreemdeling geweest. Het sterke van de volks- en heilsgeschiedenis van Israel is dat zij dat in oorsprong en gedurende vele eeuwen wel zijn geweest. Het gebod jegens de vreemdeling is verworteld in de eigen geschiedenis, afgezien van hoe zij daarmee omgaan. Wij moeten het van iets anders hebben. Niet van onze eigen geschiedenis of van ons inlevingsvermogen, maar van ons geloof.

We moeten het hebben van de toekomst waarin we geloven. Van de werkelijkheid van Christus in wie we zeggen te geloven.

Paulus is in zijn brief aan Timoteus erg duidelijk. Hij schrijft: "wees gedachtig dat Christus uit de dood verrezen is". Daarbij bedenken we dat de dood vele gestalten heeft. Dat is naar zijn zeggen de blijde boodschap. Dat er een way out is, dat dood en verderf niet het laatste woord hebben, sterker nog, dat we ons mogen, en moeten, verzetten tegen doodlopende en heilloze wegen, omdat we in Hem voor het leven zijn bestemd. Dat dat niet altijd een makkelijke weg is bewijst Paulus zelf door zijn gevangenschap. Hij geeft de raad om ernaar te streven als een betrouwbaar mens voor God te staan, opdat we ons niet hoeven schamen. We weten immers heel goed wat er van ons gevraagd wordt en welk antwoord we zouden moeten geven. Het gaat er niet om voor te schrijven wat we moeten doen. Dat is ieders eigen verantwoordelijkheid. Het gaat erom dat we helder en rechtuit kunnen leven, dat we ons niet hoeven schamen. Schamen is geen publiek gevoel. Als we ons schamen, schamen we ons voor onszelf. Omdat we onszelf tegenvallen, onder de maat van onze eigen normen blijven.

Ruth doet wat haar geweten haar ingeeft, zonder zich druk te maken over de consequenties, of, anders gezegd, in groot vertrouwen dat wat zij doet het goede is en dat het dus goed komt. Leven uit geloof heeft op een of andere manier die simpelheid. Dat het goede gezegd wordt. Erop vertrouwen dat wat in oprecht geloof en uit liefde en respect wordt gedaan, messiaanse toekomst heeft. Als we dat toch eens zouden kunnen! Er valt een wereld te winnen. Amen.